

ชื่อเรื่อง พุทธวิธีในการจัดการสุขภาพผู้สูงอายุในตำบลกำแพง อำเภอกะชังศรีวิชัย
จังหวัดร้อยเอ็ด

ผู้วิจัย ทรงศิลป์ รักษาภักดิ์ ปริญญา ปร.ค. (นวัตกรรมเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น)
อาจารย์ที่ปรึกษา คร.ชาติรี ศิริสวัสดิ์ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก
คร.ศักดิ์พงศ์ หอมหวล อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม 2558

บทคัดย่อ

งานวิจัยเรื่องพุทธวิธีในการจัดการสุขภาพผู้สูงอายุในตำบลกำแพง อำเภอกะชังศรีวิชัย จังหวัดร้อยเอ็ด มีวัตถุประสงค์คือ 1) เพื่อศึกษาสถานการณ์ด้านสุขภาพของผู้สูงอายุในตำบลกำแพง อำเภอกะชังศรีวิชัย จังหวัดร้อยเอ็ด 2) เพื่อพัฒนากระบวนการจัดการสุขภาพของผู้สูงอายุในตำบลกำแพง อำเภอกะชังศรีวิชัย จังหวัดร้อยเอ็ด โดยใช้หลักพุทธวิธีเป็นแนวทางและ 3) เพื่อศึกษาผลของการจัดกิจกรรมดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุในตำบลกำแพง อำเภอกะชังศรีวิชัย จังหวัดร้อยเอ็ดที่ผ่านกระบวนการจัดการสุขภาพตามหลักพุทธวิธี โดยใช้การวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methodology Research) ได้แก่การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยพื้นที่ทำการวิจัยคือชุมชนตำบลกำแพง อำเภอกะชังศรีวิชัย จังหวัดร้อยเอ็ด กลุ่มเป้าหมายคือ ผู้สูงอายุ เจ้าหน้าที่โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านหนองอ่าง เจ้าหน้าที่อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน พระสงฆ์ บุคคลต้นแบบด้านสุขภาพและคนในครอบครัวผู้สูงอายุ จำนวน 30 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลคือ การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง และการสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง การสังเกต การสนทนากลุ่ม และการประชุมปฏิบัติการ นำข้อมูลที่ได้มาจำแนกออกเป็นหมวดหมู่ตามประเด็นที่ศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ และนำเสนอข้อมูลโดยใช้วิธีพรรณนาวิเคราะห์

ผลการวิจัยพบว่า ผู้วิจัยได้ศึกษาบริบทในชุมชนตำบลกำแพงมี 3 ด้านประกอบด้วย บริบทด้านสิ่งแวดล้อม เนื่องจากการพัฒนาประเทศทำให้คนในชุมชนมีวิถีชีวิตที่เปลี่ยนแปลงไปและมีสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ มากขึ้นทำให้คนมีอายุยืนขึ้นส่งผลให้มีผู้สูงอายุในชุมชนเพิ่มขึ้นทำให้เกิดปัญหาต่างๆตามมามากหลายประการเช่น ปัญหาการเจ็บป่วยด้วยโรคเรื้อรัง ปัญหาการเป็นภาระของคนในครอบครัวและชุมชน เป็นต้น บริบทด้านระบบสาธารณสุข ปัจจุบันมี

หน่วยงานของรัฐบาลที่ทำหน้าที่ในการส่งเสริมสุขภาพของคนในชุมชนเพียงแห่งเดียวคือ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบลบ้านหนองอ่าง ซึ่งไม่เพียงพอต่อความต้องการของประชาชนเนื่องจากมีเจ้าหน้าที่น้อยและเวชภัณฑ์ต่างๆมีไม่เพียงพอและบริบทด้านปัจเจกบุคคลที่พบว่าคนในชุมชนให้ความสำคัญกับการดูแลสุขภาพและใส่ใจต่อพฤติกรรมสุขภาพของตนเองและคนในครอบครัว ชุมชนน้อยลง เช่น การรับประทานอาหาร การออกกำลังกาย การปฏิบัติตนในยามเจ็บป่วยการจัดการความเครียดและการงอบายมุขทั้งหลายทั้งนี้เพราะให้ความสำคัญกับปัญหาเศรษฐกิจ เรื่องปากท้อง เรื่องการค้ำจุนทำหาหาเงินมากกว่า จึงทำให้เกิดปัญหาสังคมต่างๆตามมากมาย เช่น ปัญหาสุขภาพ ปัญหาครอบครัวแตกแยก ปัญหายาเสพติด เด็กและผู้สูงอายุถูกทอดทิ้ง เป็นต้น

กระบวนการในการจัดการสุขภาพของผู้สูงอายุเป็นแนวทาง กลุ่มเป้าหมายได้ร่วมกันศึกษาและใช้หลักพุทธธรรม อายุสสธรรม หรืออายุวัฒนธรรม 5 ผสมผสานกับความเชื่อ ประเพณีและภูมิปัญญาท้องถิ่นกำหนดเป็นแนวทางปฏิบัติคือ การให้ดำรงชีวิตอย่างเรียบง่าย การรับประทานอาหารที่ย่อยง่าย มีประโยชน์ การลด ละ เลิกจากอบายมุขทั้งปวง การพักผ่อนให้เพียงพอ ดำรงชีวิตให้สอดคล้องกับวิถีธรรมชาติและวิถีชุมชน และการทำทาน รักษาศีล บำเพ็ญภาวนาตามอัธยาศัย โดยขับเคลื่อนผ่านองค์กรจัดการสุขภาพ 2 ระดับ คือเครือข่ายจัดการสุขภาพผู้สูงอายุครอบครัวและเครือข่ายจัดการสุขภาพผู้สูงอายุระดับชุมชน

ผลการนำกระบวนการจัดการสุขภาพตามหลักพุทธวิธีไปใช้ พบว่าผู้สูงอายุส่วนใหญ่มีสุขภาพกาย สุขภาพจิตที่ดีโดยวัดจาก น้ำหนักตัว ความดันโลหิตและระดับปริมาณน้ำตาลในเลือดซึ่งอยู่ในเกณฑ์ปกติ และระดับความซึมเศร้าอยู่ในระดับต่ำรวมทั้งผู้สูงอายุทุกรายปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพ ได้แก่พฤติกรรมการดำรงชีวิตประจำวัน การรับประทานอาหาร การลด ละ เลิกอบายมุข การพักผ่อนและการบริหารจัดการ

TITLE : Buddhist Approach to Manage the Elderly's Health in Khamphaeng Sub-District,
Kaset Wisai District, Roi Et Province

AUTHOR : Songsin Raksaphakdee **DEGREE :** Ph.D. (Innovation for Local Development)

ADVISORS : Dr. Chatree Sirisawasdi

Chairman

Dr. Sakphong Homhuan

Committee

RAJABHAT MAHA SARAKHAM UNIVERSITY, 2015

ABSTRACT

The objectives of the thesis were aimed to study: 1) situations of the elderly's health in Kamphaeng sub-district of Roi Et province's KasetWisai district, 2) a process for their health management here by making use of a Buddhist approach as the compass guide and 3) health states and behaviors of those who passed the Buddhist approach-based process for health management. The study was conducted by mixed methodology research with both quantitative research and qualitative one. The research site was set in communities of the said sub-district. The target groups comprised the elderly's groups, hospital officials, public health village volunteers, Buddhist monks, health role models, and the elderly's household members, constituting 30 individuals. The data collection instrument included: structured interview, unstructured interview, observation, focus group and workshop. Having garnered data, they were brought to categorize following each target issue, analyzing them to ensure whether they were aligned with the established objectives. Research findings were then presented through the analytical description.

Outcomes of the research summarized the major findings that three factors had impacts on their health in the above sub-district. The first one was environmental factors. Due to developments of the nation, they brought about changes of community residents' ways of lives. Still, there were far more increasing convenient facilities, helping make a contribution to residents to live longer as a result. Consequently, the environmental factor culminated in adding to a number of the elderly in their communities. This gave rise to the occurrence of

such various problems that followed as chronic ailment as well as household members' and communities' heavy caring burdens and so on. Another factor was the system of public health as there was one government healthcare unit for health promotion to the sub-district, but it was not enough to meet community residents' requirements because of the shortage of health personnel. Still worse, medical equipment and instruments did not suffice. The last factor was individuals' matters. The case in point was that community residents placed less importance to their healthcare and paid little attention to health behaviors of their own and household members in their communities. These behaviors were: having a meal on time, doing exercises, taking care of oneself in time of illness, combatting stress, and refraining from all destructive activities. Instead, they placed more importance to economic problems, the matter of mouth and stomach and the struggle to earn their livelihood. As such, these factors caused such different problems arose as health deterioration, broken families, drug trafficking and addiction. Above all, children and the elderly were abandoned.

The target group collaboratively studied the process for the elderly's health management as a pilot scheme, applying rule of Buddha-dhamma, ayussadhamma or fivefold items of ayuvaddhanadhamma to the elderly. This process was used combining with their beliefs, traditions and local folk wisdom in order to set as the practical guideline. It included taking easily digestive, useful food; absolutely refraining from all destructive activities, taking enough rest, leading their lives in accordance with their natural surroundings and ways of community lives, performing donation deeds, observing precepts and undertaking mental developments resting upon states of their own suitability, which some of them were pushed through the health body at two levels, i.e. household health management network and community health management network.

Results of using the process for the elderly' health management based on the Buddhist approach revealed that most of the elderly had their states of health at the normal level when taking into account measurements of their weight, blood pressure and the sugar level in their blood. In addition, each of the elderly completely adopted their health behaviors such as those for leading their everyday lives, having nutrient meals, refraining from destructive activities and handling better mental management.

such as those for leading their everyday lives, having nutrient meals, refraining from destructive activities and handling better mental management.

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY